

Nyhedsbrev

om Vandløbsrestaurering

Nr. 1, August 1994

Fra redaktionen

Baggrund

Efterhånden er restaureringer af vandløb ikke længere noget, der sker sporadisk og nærmest som eksperimenter. Så godt som alle amter og mange kommuner udfører nu årligt flere vandløbsrestaureringer. Samtidigt er der fra EU's fond for miljømidler (*Life*) bevilget midler til at oprette et europæisk center for vandløbsrestaurering i Danmark, og Miljøstyrelsen har endvidere lanceret et projekt med titlen "Vandløbsrestaurering - metoder og effekter".

Der sker således mange ting inden for emnet vandløbsrestaurering. Så mange, at der nu har vist sig et behov for, at holde sig á jour med udviklingen, og med hvad andre foretager sig på området.

Nyhedsbrev

Styringsgruppen for projektet "Vandløbsrestaurering - metoder og effekter" blev derfor på det indledende møde enige om, at forsøge at skabe et nyhedsbrev om vandløbsrestaurering, og hvad der kan have interesse dermed.

Nyhedsbrevet vil udkomme omkring to gange om året, og skal orientere om, hvad der foregår indenfor området. Målgruppen er alle der arbejder med vandløbsrestaureringer, såvel på det teoretiske som på det praktiske plan, i kommuner og amter. Det er intentionen, at så mange som muligt kan bidrage med eksempler om emnet i nyhedsbrevene.

Et andet formål med nyhedsbrevene er, at orientere om de møder og konferencer, der kan have betydning for vandløbsrestaurering.

Oversigt over udførte projekter

Til det kommende fagmøde om vandløbsrestaurering (se side senere), skal der udarbejdes en liste, over hvilke restaureringer der hidtil er udført i amter og kommuner. Denne liste skal derefter holdes á jour, og projekter der planlægges, udføres eller er færdige, vil i hvert nyhedsbrev blive nævnt, således at læserne får et indtryk af, hvad der foregår rundt i landet.

Bidrag til nyhedsbrevene

Vi håber, at så mange som muligt vil bidrage med oplysninger, artikler og eksempler til nyhedsbrevene. De erfaringer der opnås, vil være af stor betydning for alle andre at blive involveret i.

Emner, synspunkter, artikler, oplysninger om planlagte og udførte projekter, møder, bøger, m.m. sendes til:

Danmarks Miljøundersøgelser

Att. Hans Ole Hansen

Vejlsøvej 25

8600 Silkeborg

Tlf: 89 20 14 00

Fax: 89 20 14 14

hvor også yderligere oplysninger kan indhentes. Indlæg må meget gerne sendes på diskette.

Synspunkt

Halvfuld

Af Bent Lauge Madsen

Man kan dele menneskeheden ind i to typer: De der har det bedst med at se sort på tilværelsen, og de der har det bedst med at se lyst på den. De giver sig til kende, når de ser en flaske, f.eks. med whisky (eller kold mælk på en MEGET varm sommerdag), hvor halvdelen er væk. Den første gruppe siger: Trist, den er halvtom. Den anden: Herligt, den er halvfuld.

Skal man vurdere efter den modtagelse, som aviser og radio har givet den nye "Tal om natur og miljø", så kommer journalister i gruppen, der beklager at flasken er halvtom (heri ligger ikke på nogen måde en antydning af, at de er fortrukne).

Vel er der meget at rette op på i den danske natur, og nye beklagelige opdagelser fra fortidens synder dukker op.

Det er bare synd, at man altid retter opmærksomheden på de dårlige historier. Hvor længe kan vi få politisk opbakning, når det kun er disse historier vi hører. Hvor længe vil folk tro, vi laver et godt stykke arbejde, når det bliver ved med at gå skidt?

Der ER gode historier, mange endda. Også i "Tal om natur og miljø" og i det arbejde, der omgiver os i dagligdagen. Ikke mindst inden for vandløbene. Se blot i "Tal om natur og miljø": Den skånsomme vedligeholdelse breder sig. Bestanden af fisk bliver bedre. Fiskespærringer svinder i stort tal. De stærkt forurenede vandløb bliver færre og de rene flere. Til glæde for sortseerne er der en grå mellemklasse. Men vi ved godt hvad problemet er. Det kan vi løse. Vi laver vandløbsrestaureringer, der er uden lige i verden. Samtidig er der udviklinger i retning af mindre udledning af fosfor (men ikke kvælstof) i vandløbene.

Må jeg opfordre til, at der kommer historier, også de gode, her i nyhedsbrevet, så vi kan fortælle, at vi får resultater ud af vores arbejde med vandløbene.

Det er ikke rimeligt, at det kun er sortseerne, der fortæller om natur og miljø.

(Alle er velkomne til at fremsætte synspunkter angående vandløbsrestaurering under denne rubrik. Synspunktet må maksimalt fylde een side.)

Projekter

Vandløbsrestaurering - metoder og effekter.

Miljøstyrelsen har i samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser lanceret et projekt med titlen "Vandløbsrestaurering - metoder og effekter".

Formål

Formålet med projektet er dels, at opsamle og sammenstille viden om forskellige restaureringsmetoder og deres natur- og miljømæssige effekter, dels at gennemføre standardiserede effektundersøgelser af de forskellige typer af restaureringsmetoder for de fysiske, kemiske og bio-logiske forhold i vandløb og de å-nære arealer. Slutmålet med projektet i 1996-97 er en afholdelse af en international konference på området og en udarbejdelse af en vejledning.

Med iværksættelsen af Vandmiljøplanen forbedres vandkvaliteten fra år til år i trit med øgede rensningsforanstaltninger. Imidlertid forestår en kæmpeopgave i, enten af naturlig vej ved en miljørigtig vandløbsvedligeholdelse og/eller ved at restaurere vandløbene, at forbedre de fysiske forhold så de svarer til den gode vandkvalitet. Kun derved kan vandløbskvaliteten forbedres, og de fastsatte målsætninger opfyldes.

Interesse fra amter og kommuner

Fra de decentrale myndigheder er der et stort ønske om udarbejdelse af en vejledning i restaureringsmetoder, samt anvisninger på standardiserede metoder til effektivvurderinger. Endvidere er der i internationale sammenhænge vist stor interesse for de allerede opnåede resultater og viden i Danmark.

Projektet skal foreløbig løbe til og med 1995, men forventes forlænget til og med 1997.

Oplysninger om projektet kan fås hos Peter Simonsen, Miljøstyrelsen eller Hans Ole Hansen, Danmarks Miljøundersøgelser.

Bredeå genslynges.

Fra 1954 til 1957 blev Bredeå i Sønderjyllands amt reguleret for at opnå landbrugsområder. Omkring 60 meandre blev udrettet og grundvandsstanden sænket. I 1991 blev 2.680 m lige reguleret vandløb ved Løgumkloster omlagt til et 3.130 m slynget forløb samtidig med at vandløbsbunden blev hævet.

Nye slyngninger

I 1993 fik Sønderjyllands amt bevilget midler fra EU's fond for miljømidler, *Life*. Midlerne blev bevilget til et samarbejdsprojekt mellem Sønderjyllands amt og en nyoprettet gruppe i England, "The River Restoration Group".

De to parter skal hver for sig restaurere henholdsvis Bredeå på en 4 km strækning og to vandløb i England. Begge grupper udfører et omfattende undersøgelsesprogram i forbindelse med restaureringerne. Det er meningen at de to grupper skal udveksle erfaringer om metoder og effekter. Sønderjyllands amt, der har udført flere lignende projekter, har den overordnede styringsfunktion. For englænderne gælder, at genslyngningen af de to vandløb er de første af denne art i Storbritannien.

Bredeå projektet

Projektet i Bredeå omfatter ikke alene genslyngninger. Der bliver tale om forbedringer i hele åens opland. Bl.a. vil vandstande i hele å-dalen blive hævet, der skabes vådere enge og enkelte fristeder for dyr og planter sikres. Hertil kommer begrænsning af okkertilførslen til Bredeå i form af etablering af okkersøer i nogle af tilløbene.

Arbejdet i fuld gang

Projektet er allerede kommet flyvende fra start: projektering, lodsejerforhandlinger og myndighedsbehandling er overstået. For kort tid siden blev arbejdet udliciteret og selve anlægsarbejdet blev startet i juli 1994. Mellem 4 og 5 km vandløb og å-dal er i øjeblikket under reetablering. Dette arbejde er færdigt i løbet af oktober 1994. Til den tid vil knap 10 km af Bredeå fra Løgumkloster til Bredebro med tilhørende å-dal være restaureret.

Effektundersøgelser

Sønderjyllands amt har indgået kontrakt med bl.a. DMU og Dansk Ornitologisk Forening med henblik på en samlet undersøgelse af effekterne af restaureringen.

Finansiering

Ud over midler fra *Life* finansieres projektet af Miljøministeriet og Sønderjyllands amt. Aktiviteterne i Danmark over de næste 2½ år beløber sig til ca. 10 millioner kroner.

Oplysninger kan fås hos Ole Ottosen og Mogens Bjørn Nielsen, Sønderjyllands amt.

Europæisk center for vandløbsrestaurering.

I forbindelse med Sønderjylland amts *Life*-ansøgning til det omfattende Bredeå-projekt lykkedes det også at skaffe midler til etablering af et Europæisk Center for Vandløbsrestaurering. Der er indgået en aftale mellem Danmarks Miljøundersøgelser og Sønderjyllands amt om, at centeret skal have til huse ved DMU i Silkeborg. Her vil det fremover være muligt at få oplysninger om projekter udført i Danmark og i resten af Europa. Desuden etableres en form for udstilling til illustration af emnet.

Centerets formål

Centeret skal:

- etablere et netværk blandt myndigheds- og fagfolk i EU's medlemslande.
- indsamle og opdatere viden om restaurering ved brug af netværket.
- udarbejde informationsmateriale om restaurering og teknikker.
- organisere guidede ture i Danmark til demonstrationsprojekter.
- medvirke til at udbrede viden om vandløbsrestaurering.
- udarbejde en teknisk håndbog.
- forfatte videnskabelige artikler hvori resultaterne diskuteres.
- arrangere og gennemføre en international konference om vandløbsrestaurering i slutningen af 1996.

Møder, workshops m.m.

Fagmøde om vandløbsrestaurering.

Den 7. og 8. november afholdes et fagmøde om vandløbsrestaurering.

Mødet skal belyse de opnåede erfaringer indenfor emnet for derved at styrke indsatsen omkring vandløbsrestaurering både nu og i de kommende år. Mødet skal give:

- en status for hvilke tiltag der er foretaget hidtil.
- en opsamling og udveksling af den viden om metoder og effekter, som amtskommunerne og DMU har opnået siden vandløbsrestaurering kom med i vandløbsloven i 1982.
- en diskussion om den fremtidige indsats, metode og prioritering.
- en overvejelse af hvordan vi sikrer, at der tilvejebringes tilstrækkelig viden om effekter af vandløbsrestaureringer, herunder diskussion af overvågningsprogrammer.

På mødet vil de enkelte amter fremlægge og diskutere eksempler på udførte projekter og opnåede erfaringer om anvendte metoder.

Workshop

Desuden afholdes en workshop der skal munde ud i nogle anbefalinger til en form for standard-overvågningsprogrammer.

Endvidere bliver der bl.a. indlæg om de fremtidige prioriteringer på området og erfaringer fra total-overvågningsprogrammer.

Prisen for at deltage i fagmødet er på kr. 1.500 per person.

Sidste tilmeldingsfrist er fredag den 30. september.

Spørgsmål om, eller tilmelding til, mødet rettes til Hans Ole Hansen, Danmarks Miljøundersøgelser, telefon 89 20 14 00.

International kongres under SIL

Den næste internationale kongres under foreningen SIL afholdes i juli 1995 i São Paulo, Brasilien. De første informationer og tilmeldingsblanket følger på sidste side.

Nye publikationer

Ny bog om vandløb.

Til november udkommer en ny bog om vandløb. Bogen er resultatet af et flerårigt arbejde udført af Miljøstyrelsen, DMU og repræsentanter fra kommuner og amter, og er sammenskrevet af Bent Lauge Madsen fra Miljøstyrelsen. Bogen omhandler de erfaringer, man har gjort landet over med de nye vandløbslov. Bogens titel er "Vandløbene - ti år med den nye vandløbslov". Over godt 200 sider fortæller den udvalgte eksempler om, hvordan amter og kommuner har udnyttet den nye vandløbslovs bestemmelser meget kreativt.

Bogen fortæller om starten på det hele, bl.a. forsøgene i Voer å systemet. Den fortæller om, hvordan den skånsomme grødeskæring er udviklet, om gydebanker og udbedring af spærringer, om nye slyngninger og andre forsøg på at forbedre de fysiske forhold i vandløbene.

I et kapitel er der et skøn over, hvor langt vi er kommet. Og det er ret optimistisk: den skånsomme grødeskæring er normen i amtsvandløbene, og den er i fuld gang i kommunevandløbene: op til halvdelen af de højt målsatte kommunevandløb (det er vandløb med mindst basismålsætninger) har en form for skånsom grødeskæring. Det giver ikke kun pænere vandløb. Der er eksempler på, at det også er godt for fisk og smådyr.

Bogen præsenteres i Miljønyt nr. 10, og udkommer i begyndelsen af november. Bogen bliver solgt meget billigt: 65 kr. inkl. moms. Den skal jo gerne ud til andre end de kommunale chefer!

Rapport om Gelså restaureringen.

Danmarks Miljøundersøgelser og Sønderjyllands amt har i fællesskab skrevet rapporten "Restaurering af Gelså ved Bevtoft: Miljømæssig effekt i vandløb og de vandløbsnære arealer". Rapporten behandler baggrunden for restaureringen, samt de fysiske, kemiske og biologiske undersøgelser. Rapporten udgives i september som Faglig rapport nr. 110 fra DMU og er på 50 sider.